

"Η Ντουάνα" 1830-1930 της Καλαμάτας

από τις πηγές των ΓΑΚ-
Αρχείων Ν. Μεσσηνίας

Κείμενα - Γενική επιμέλεια
Αναστασία Μηλίτση - Νίκα
Χριστίνα Θεοφιλοπούλου - Στεφανούρη

© 2006 - Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Μεσσηνίας
Υπαπαντής 36 - 24100 Καλαμάτα
Τηλ. & Fax : 27210 93902
Http:// gak.mes.sch.gr
e-mail: mail@gak.mes.sch.gr

"Η Ντουάνα" 1830-1930 της Καλαμάτας

από τις πηγές των ΓΑΚ-
Αρχείων Ν. Μεσσηνίας

Η Ντουάνα - παλιά ονομασία της Παραλίας της Καλαμάτας - και η φυσιογνωμία της στη διάρκεια ενός αιώνα, πριν και μετά την κατασκευή του λιμανιού, (1830-1930), είναι το θέμα της Εκθεσης που διοργανώνουν τα ΓΑΚ-Αρχεία νομού Μεσσηνίας, ως μια μικρή συμβολή κατά της λήθης και της άγνοιας της ιστορίας του τόπου μας.

Η Παραλία της Καλαμάτας, στις αρχές του 19ου αιώνα, δεν είχε αναπτυχθεί, όπως άλλωστε και των περισσότερων παραθαλάσσιων ελληνικών πόλεων, που δε διέθεταν ακόμη λιμάνι. Η ζωή της πόλης, τότε, παλλόταν γύρω από το Κάστρο, σε απόσταση μισής ώρας από τη θάλασσα, με την οποία η επικοινωνία ήταν δύσκολη, λόγω της έλλειψης οδικού δικτύου.

Η εικόνα της Παραλίας, εκείνη την εποχή, ήταν ενός «πρωτόγονου» τοπίου: μια απέραντη ερημική ακτή, γεμάτη λίμνες, τέλματα και άναρχη βλάστηση, που διαδέχονταν τα πλούσια περιβόλια στις νότιες παρυφές της πόλης. Στα δυτικά αυτής της έκτασης, στη συνοικία της Ανάλιψης, υπήρχε ο ποταμός «Νέδων ή Δαφνών» με τις εκβολές του, ενώ στα ανατολικά, ο των Γιαννιτσανικών «Κερεζένιας», καθώς και μια μεγάλη λίμνη ανατολικότερα του «Πανελληνίου», γνωστή ως «Λινάρδου Λίμνη».

Ο πρώτος οικισμός της Παραλίας ανάγει την ύπαρξή του στα προεπαναστατικά χρόνια. Πρόκειται για το Δυτικό «Παράλιο των Καλαμών», την Ανάλιψη. Εκεί, συναντούσε κανείς την όποια εμπορική κίνηση (μαγαζιά, αποθήκες, αλαταποθήκη κ.ά.). Εκεί βρισκόταν και το Τελωνείο (Ντουάνα ή Δουάνα ή Δογάνα, στα ενετικά), γι' αυτό και η περιοχή ήταν γνωστή με την επωνυμία «Παλαιά Ντουάνα». Στη συνοικία αυτή, κοντά στον ποταμό Νέδοντα, υπήρχαν και πολλά βυρσοδεψεία, όπως των Μαραβά, Σκοπέτου, Μαστοράκου, Μαμαλούκα κ.ά., γι' αυτό και η πρόσθετη επωνυμία «Ταμπάκικα». Επειδή δεν υπήρχε ακόμη λιμάνι, γι' αυτό τα καλοκαίρια οι θαλάσσιες μεταφορές ανθρώπων και οι φορτοεκφορτώσεις εμπορευμάτων γίνονταν με βάρκες και μαούνες στα πλοία, που αγκυροβολούσαν μακριά από την ακτή, ενώ, το χειμώνα, έβρισκαν καταφύγιο στο φυσικό όρμο του Αλμυρού.

Ο νέος συνοικισμός της Παραλίας ιδρύθηκε στην ανατολική πλευρά της, το 1860, και είχε την επωνυμία «Νέαι Καλάμαι». Η συνοικία αυτή προορίστηκε να είναι ο χώρος του μελλοντικού λιμανιού. Εκεί μεταφέρθηκε, το 1863, το Τελωνείο, συγκεκριμένα στη θέση όπου σήμερα απολήγει η οδός Φαρών, εξ ου και η πρόσθετη ονομασία «Νέα Δουάνα».

Η Παραλία στις
αρχές του 19ου αι.

Δυτική Παραλία

Ανατολική Παραλία

"Η Ντουάνα" 1830-1930 της Καλαμάτας

από τις πηγές των ΓΑΚ-
Αρχείων Ν. Μεσσηνίας

Λίγο μετά την ίδρυση του νέου συνοικισμού, εγκρίθηκε, με Β.Δ. του 1868, το Σχέδιο της Παραλίας, ενώ την ίδια εποχή (1871) κατασκευάστηκε η «Λεωφόρος Παραλίας-Καλαμών» (σημερινή Αριστομένους). Η πρώτη αυτή αμαξιτή οδός ευνόησε τον εμπορικό κόσμο της Καλαμάτας, γιατί η μεταφορά των προϊόντων από και προς την Παραλία θα γινόταν ευκολότερα και συντομότερα, άρα και οικονομικότερα.

Λιμάνι

Το πρώτο βήμα για την κατασκευή του λιμανιού ήταν η ίδρυση του Λιμενικού Ταμείου το 1868. Το 1872 ανατέθηκε η σύνταξη της τεχνικής μελέτης στον Γάλλο Μηχανικό Λιμένων Ν.Πασκάλ. Το 1882, τέθηκε ο θεμέλιος λίθος του λιμανιού, επιτακτικό αίτημα των καλαματιανών εμπόρων της δεκαετίας του 1850. Την κατασκευή του ανέλαβε ο εργολάβος Μάτσας και την αποπεράτωσή του οι μηχανικοί Λουδοβίκος Πετιμερμέτ και Καίσαρας Ρασπίνι, το 1901. Αρχικά, κατασκευάστηκε η δεξαμενή και ο λιμενοβραχίονας (μόλος), ενώ το 1897 ο αντιβραχίονας και τα κρηπιδώματα. Το 1899 ηλεκτροφωτίστηκε το λιμάνι και η Παραλία. Το 1901 άρχισε η κατασκευή του νέου (σημερινού) τελωνειακού κτηρίου, βόρεια της δεξαμενής, το οποίο ολοκληρώθηκε το 1911.

Η Καλαμάτα είχε πλέον αποβάλει τον ηπειρωτικό της χαρακτήρα και ατένιζε με τόλμη τον θαλάσσιο ορίζοντα. Πολύ περισσότερο η ολοκλήρωση των λιμενικών έργων σηματοδότησε την αναβάθμιση της σημασίας της Παραλίας και οδήγησε στην πληθυσμιακή της αύξηση (το 1879 αριθμούσε 714 κατοίκους, ενώ το 1907 είχε φθάσει τους 2274 κατοίκους)

Εμπορική κίνηση

Έκτοτε, το λιμάνι και η Ντουάνα γνώρισαν μεγάλες δόξες. Θεαματική ήταν η κίνηση των πλοίων. Ελληνικά και ξένα πλοία αναχωρούσαν, απευθείας ή μέσω Πάτρας, από το λιμάνι της Καλαμάτας στο εξωτερικό (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Τεργέστη, Μασσαλία κ.ά.), μεταφέροντας τα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα της μεσσηνιακής γης (λάδι, σταφίδα, σύκα, μετάξι, κουκούλια κ.ά). Πλοιάρια εκτελούσαν σε τακτική βάση τη συγκοινωνία με τα παράλια της Μεσσηνίας και της Λακωνίας, ενώ δεν έλλειπαν και τα υπερωκεάνεια, τα οποία μετέφεραν τους νέους και τις νέες της Μεσσηνίας στην Αμερική προς αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Βιομηχανία
-Πρόσφυγες

Την ίδια εποχή, η Παραλία είχε εξελιχθεί εκτός από εμπορικό και σε βιομηχανικό κέντρο. Το σαπωνοποιείο «Π. Λιναρδάκη», από το 1898, καθώς και η αλευροβιομηχανία των

Κυλινδρόμυλων Μεσσηνίας «Ευαγγελίστρια» από το 1925, αλλά και ο Κυλινδρόμυλος «Φεραδούρος-Αποστολάκης & Σία», έδωσαν δουλειά σε εκατοντάδες εργάτες, ντόπιους και ξένους, ανάμεσά τους και σε πολλούς πρόσφυγες, που είχαν εγκατασταθεί μετά το 1914 και κυρίως μετά το 1922, σε διάφορους προσφυγικούς συνοικισμούς, στην παράλια περιοχή (Κορδία, Ανάληψης, Ανατολικής Παραλίας ή Νικηταρά) και αλλού.

Η εμπορική και βιομηχανική ανάπτυξη της Παραλίας επέβαλε την ενίσχυση των συγκοινωνιακών υποδομών. Τη δεκαετία του 1890 κατασκευάστηκε και η δεύτερη αμαξιτή «δημοτική οδός Παραλίας-Καλαμών» (σημερινή Φαρών). Την ίδια δεκαετία κατασκευάστηκε και η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή που χρησίμευε για τη μεταφορά των υλικών κατασκευής του λιμανιού από τη θέση «Λιθωμένο Φίδι». Τη γραμμή αυτή διαδέχτηκε, στις αρχές του 1900, η γραμμή Καλαμάτας - Παραλίας που αποτελούσε συνέχεια του σιδηροδρομικού κορμού της Πελοποννήσου. Το 1927 προστέθηκε στο δίκτυο μία ακόμη γραμμή για την εξυπηρέτηση αποκλειστικά των αναγκών της αλευροβιομηχανίας «Ευαγγελίστρια». Το 1904 εγκαταστάθηκε ο Σιδηροδρομικός Σταθμός της Παραλίας (σημερινό πάρκο του ΟΣΕ), ενώ το 1910 άρχισε να λειτουργεί και ηλεκτροκίνητο τραμ, που με τα πράσινα βαγόνια του μετέφερε τους Καλαματιανούς από την Επάνω πόλη, με τέρμα τη «Λίμνη του Λινάρδου», που ήταν το ακραίο όριο της Ανατολικής Ντουάνας.

Σύνδεση Παραλίας
Καλαμάτας

Η όψη της Παραλίας στις αρχές του 20ού αιώνα είχε θεαματικά αλλάξει. Δεν ήταν πια αραιοκατοικημένη, όπως το 1884, όπου, σύμφωνα με την περιγραφή του ποιητή Δροσίνη, δεν υπήρχαν παρά λιγοστά σπιτάκια ψαράδων και βαρκάρηδων και «ολίγα οικήματα, κατά το πλείστον καφεπωλεία», με δεσπόζον το δημόσιο ζυγιστήριο των σύκων. Είχαν αρχίσει να κατασκευάζονται (αρχές του 1900) τα πρώτα αρχοντόσπιτα, που ορισμένα διασώζονται ακόμη και σήμερα. Είναι αυτά που βρίσκονται επί της «Λεωφόρου Τελωνείου», σημερινής οδού Ναυαρίνου.

Η Παραλία στις
αρχές του 20ου αι.

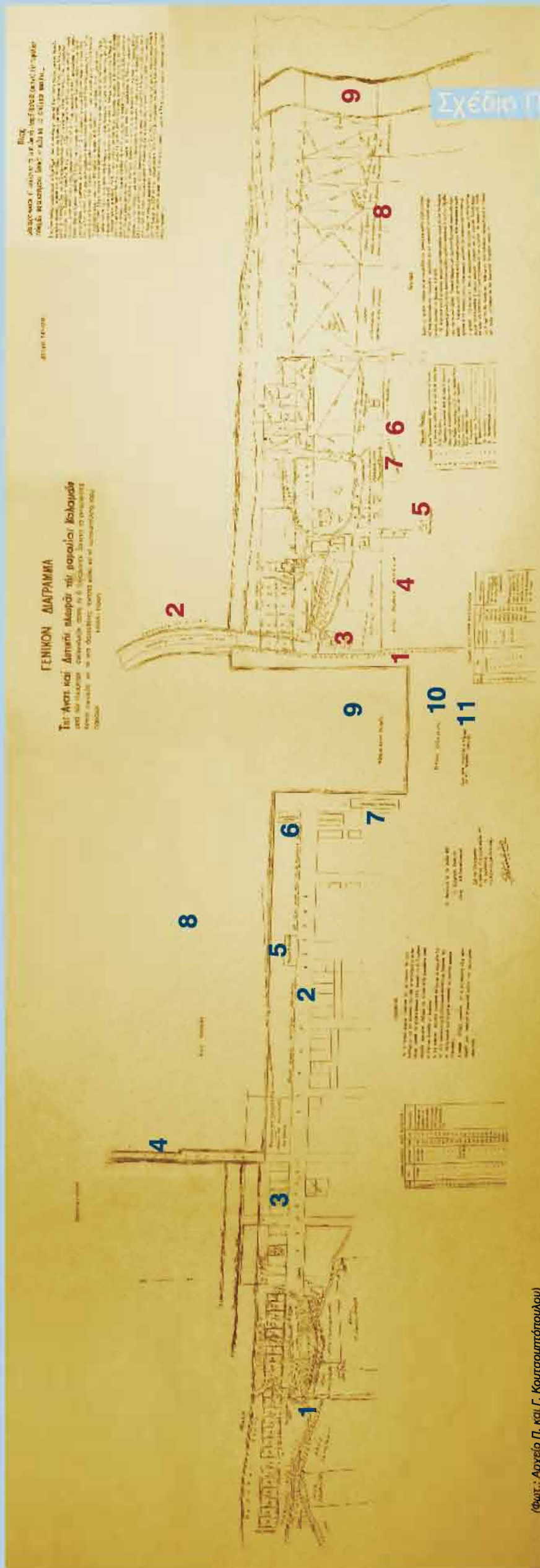
Επιπλέον, η Παραλία δεν ήταν πια μόνο χώρος οικονομικών δραστηριοτήτων. Είχε εξελιχθεί και σε χώρο αναψυχής, ιδιαίτερα κατά την άνοιξη και τους καλοκαιρινούς μήνες, οπότε «πολλές αρχοντοφαιμελιές κατέβαιναν στη Ντουάνα να παραθερίσουν και να κάνουν τα μπάνια τους στις ξύλινες μπανιέρες που στήνονταν κάθε χρονιά στην ανατολική και δυτική ακρογιαλιά». Τα «μπαιν-μιζτ» άρχισαν πολύ αργότερα, περί το 1930. Επιπλέον, ξενοδοχεία και «εστιατόρια εξάιρετα,

Κοινωνική ζωή

πολυτελή κ'ευπρόσωπα» κατέστησαν την Παραλία το «Φάληρον των Καλαματιανών...». Κάθε Πέμπτη και Κυριακή, που ήταν οι κοσμικές «ζουρ-φιξ», όλοι οι Καλαματιανοί «αμφοτέρων των φύλων» κατέβαιναν με το τρένο ή το τραμ, για να κάνουν τον περίπατό τους στον αντιβραχίονα ή κάτω από τα δεντράκια της πλατείας της προκουμαίας· να απολαύσουν κάποια κινηματογραφική ταινία ή θεατρική παράσταση ή Καραγκιόζη στο κοσμικό κέντρο «Πανελλήνιο»· να γευτούν τη γκαζόζα τους στα καφενεία του Πολότη, του Κίσκηλα και του Βρετού· να ψυχαγωγηθούν με τη μπάντα της Φιλαρμονικής ή με καμιά ιταλική ταραντέλα στην προκουμαία.

Η Παραλία, λοιπόν, το λιμάνι και ο πολύβουος και ετερογενής κόσμος της (ασοί, ναυπλιακοί πράκτορες, έμποροι, ψαράδες, αχθοφόροι κ.ά.), που έδρασαν κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα μέχρι τις αρχές του 20ού, ζωντανεύουν μέσα από φωτογραφίες, σχέδια, έγγραφα και εφημερίδες - δωρεές φιλόστορων Καλαματιανών - και συγκινούν όλους όσους έζησαν εδώ και αγάπησαν αυτό τον τόπο.

Καλό «ταξίδι»!

(Φωτ.: Αρχείο Π. και Γ. Κουτσομπτόλιου)

- ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΠΑΡΑΛΙΑΣ** («Νέσι Καλάμια», «Νέα Δουάνα»)
1. Θέση «Ανάρδου Λίμνη», ανατολικά του σημερινού Πανελληνίου (αμμόδη μέρη, λιμνάζοντα ύδατα, ρυάκι, ξύλινη γέφυρα)
 2. «Λεωφόρος Τελωνείου», σημερινή οδός Ναυαρίνου
 3. Στο οικοδομικό τετράγωνο του σημερινού

8. Λιμάνι
9. Δεξαμενή Λιμανιού
10. Πλατεία Δεξαμενής
11. Χώρος μελλοντικού Νέου Τελωνείου (σημερινού)

Πανελληνίου φαίνεται η οκία του Γ. Κουτσομπτόλιου

4. Αντιβραχίονας
5. Πρώην Τελωνείο
6. Πρώην Ζυγιστήριο
7. Προσφυρικό Τελωνείο

ΔΥΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΠΑΡΑΛΙΑΣ («Παλαιά Δουάνα», «Ταμπάκικα»)

6. Θέση «Ταμπάκικα»
7. Πρώην Τουρκικό Τελωνείο
8. Ερείπια τελωνοφυλακείου
9. Ποταμός «Νέδων ή Δαφνών»

1. Σιδηροδρομική γραμμή κατασκευής Λιμανιού
2. Λιμενοβραχίονας και Κυματοθραύστης
3. Ζυγιστήριο Λιμανιού
4. Θέση «Παλαιά Δουάνα»
5. Νάσος Αναλήψεως

Σχέδιο Παραλίας 1901

ΤΕΛΩΝΕΙΟ-ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ

ΣΧΕΔΙΟ ΛΙΜΑΝΙΟΥ 1892

Διάφορες θέσεις του Τελωνείου:
 α) Τελωνείο στην Παλαιά Δουάνα: Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, αλλά και μετά την Απελευθέρωση μέχρι το 1863 το Τελωνείο βρισκόταν στην περιοχή της Ανάληψης.
 β) Τελωνείο στην απόληξη της σημερινής οδού Φαρών: Το 1863, το Τελωνείο στεγάστηκε μαζί με την Υγειονομική και Λιμενική Αρχή, σε οικοδομή που ανήγειρε το Δημόσιο (κάλυπτε χώρο της σημερινής προκυμαίας).
 γ) Προσμενικό Τελωνείο: Γύρω στα 1900 το Τελωνείο μεταφέρθηκε σε χώρο ανατολικά της Δεξαμενής του λιμανιού.
 δ) Νέο Τελωνείο (σημερινό): Οι εργασίες κατασκευής του ολοκληρώθηκαν γύρω στα 1911.
 (Ενοικιαστήριον, αρ.34208/5-7-1863, Παν.Στραβοσκάδη)

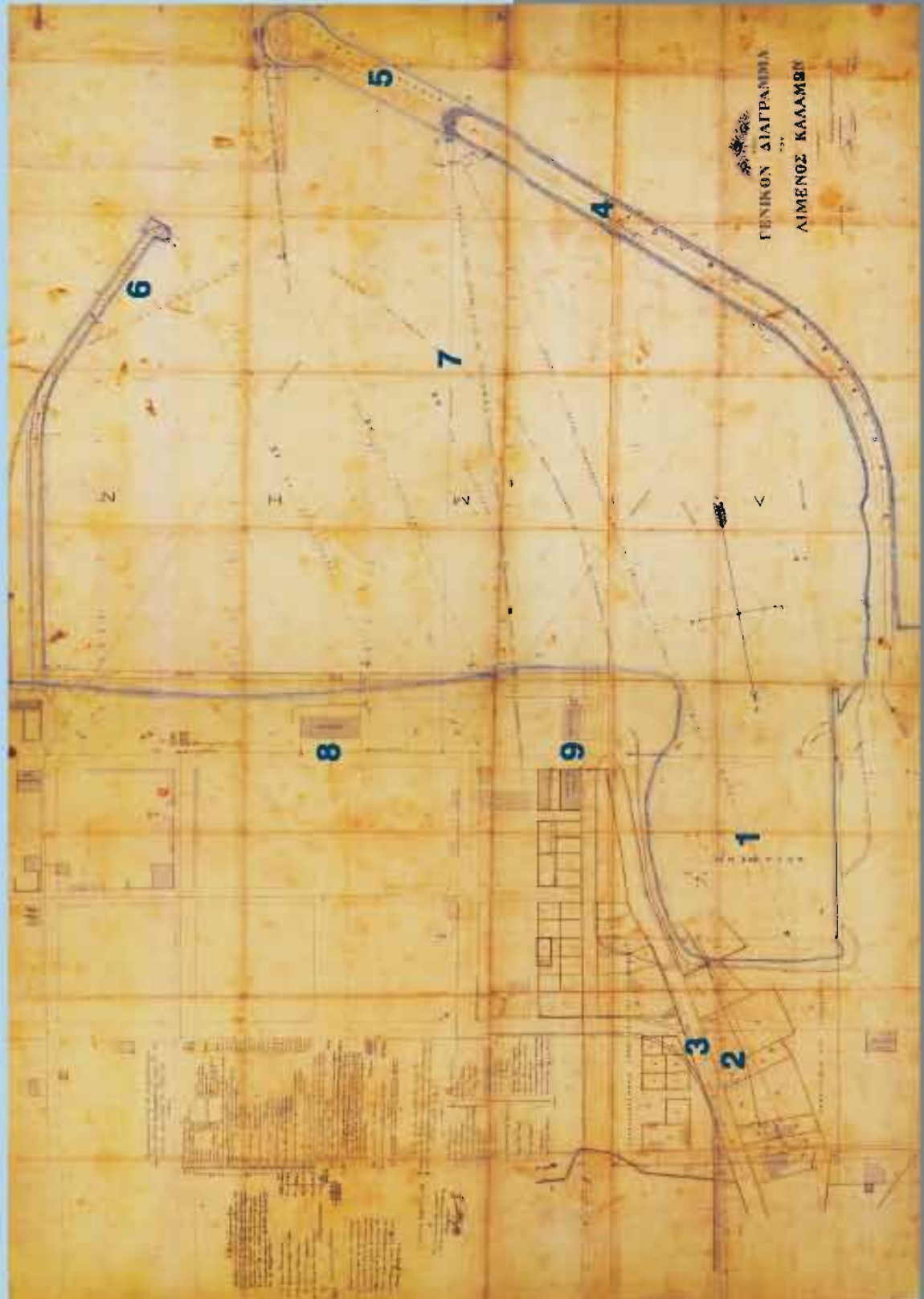
(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

Στο Νηολόγιο Ιστιοφόρων του Λιμεναρχείου Καλαμάτας έχει μεταγραφεί το ιστιοφόρο «Άγιος Διονύσιος», τύπου «ψαβολάτινο», που ναυπηγήθηκε το 1910-11, στην Παραλία Καλαμάτας, από το ναυπηγό Χρήστο Χιουρέα. Ανήκε στους Παραλιώτες Ιωάννη Παπαδέα ή Ζαφειρίου και Δημήτρη Μπογά.
 (Νηολόγιο ΛΙΧ Καλαμάτας)

1788	3445
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΞΑΓΩΓΗ
2867	20 35
30 60	9 25
249	25 11

Αποδείξεις Τελωνείου, έτους 1901, από επιβολή φόρων σε εισαγόμενα και εξαγόμενα προϊόντα
 (Αρχείο Π. και Γ. Κουτσομητόπουλου)

1. Δεξαμενή λιμανιού
2. Χώρος που προορίζεται για προέκταση της Δεξαμενής
3. Παλαιά οδός Παραλίας-Καλαμών (σημερινή Αριστομένης)
4. Μόλος που ήδη είχε κατασκευασθεί
5. Επέκταση μώλου
6. Δύο προτεινόμενα σχέδια του μελλοντικού Αντιβραχίονα
7. Εξβόθυνση λιμανιού από τους εργολάβους Μάτσα και Βλάχκαλη
8. Τελωνείο, στην απόληξη της σημερινής οδού Φαρών
9. Ζυγιστήριο
 (Αρχείο Π. και Γ. Κουτσομητόπουλου)

ΛΙΜΑΝΙ-ΛΙΜΕΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΝΑΥΤΙΛΙΑ

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

Αφιξη Βασιλιά Γεωργίου στο Λιμάνι της Καλαμάτας, το 1864

«Εν τη παραλία είχαν συγκεντρωθεί πλήθος λεμβών και μικρών ιστιοφόρων πλοίων, όστινα σημαιοστόλιστα επιληρώθησαν υπ'ανδρών, γυναικών, γερόντων και παιδών...Είχον σχηματίσει από του Ατμοδρόμονος μέχρι της αποβάθρας ωραίων πορθμών, δι ου έμελλε να διέλθη η Βασιλική λέμβος...»
(εφ. Πελοπόννησος, 28 Μαΐου 1864)

«Το 1910 λογής λογής βαπόρια και καράβια πήγαιναν κι ερχόντουσαν καθημερινά: Του 'Γουδή', του 'Τζων', της 'Νέας', που έκαναν το γύρο της Πελοποννήσου, και άλλα, μεγαλύτερα 'ποστάλια' της Εταιρίας Γιαλούση: η 'Θράκη', η 'Ιωνία', η 'Σάμος', η 'Αλβανία', που ήταν δρομολογημένα στη γραμμή Τριέστι - Μαύρη Θάλασσα και του 'Αύδ' Αυστριακό', και του 'Μεσαζερή', που άραζαν κάθε εβδομάδα 'αρόδω' έξω από την μπουκα του λιμανιού.»
(Βογόπουλος Διονύσιος, «Ξεδύλωμα Αναμνήσεων, Ντουάνα», Μεσοσηακά Γράμματα, 1956)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

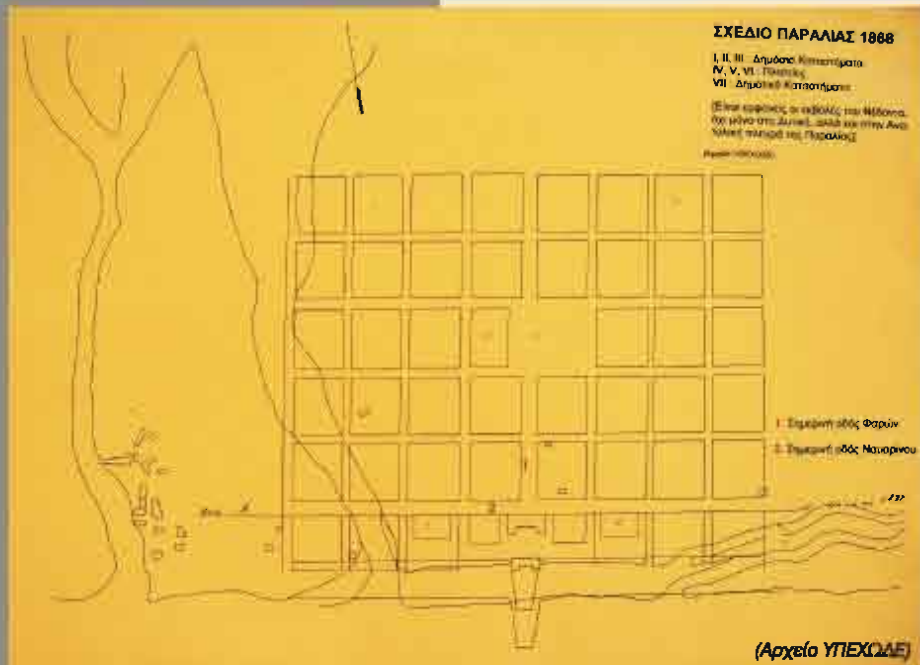
Το Ναυπηγείο του Ευάγγελου Πασχάλη λειτουργούσε δίπλα στο παλιό Γυμνάσιο Παραλίας, από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα μέχρι το 1990, οπότε μεταφέρθηκε στην περιοχή της Μαρinas.

εφ. Σημιαί, 7-4-1915

εφ. Θάρρος, 29-7-1915

ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ ΓΟΛΕΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΞΟΓΛΙΣΜΟ ΤΗΣ
Εξογλισμός πλοίου με άλμπουρα, με πινό (του τρίγκου και του παπαφίγκου), με μπούμα, με φελούκα και τα καπόνια της, με άγκουρα και τη γούμενά της, με πανί (του τρίγκου και του παπαφίγκου), με μπούσουλα μπακιρένιο κ.ά.
(άλμπουρο=ιστός πλοίου, τρίγκος=ιστίο, παπαφίγκος=ιστίο φώσων, μπούμα =ιστίο τραπεζοειδές, φελούκα=λέμβος, καπόνια=δοκί που προεξέχουν εκατέρωθεν της πλώρας και χρησιμεύουν για ανάρτηση αγκυρών, άγκουρα = άγκυρα, μπούσουλας=ναυτική πυξίδα)
(Πωλητήριο, αρ.1267/6-7-1839, Παν.Λογοθέτη)

(Αρχείο ΥΠΕΧΩΔΕ)

(Φωτ.: Συλλογή Γ.Τζουμάνη)

Το 1882 τέθηκε ο θεμέλιος λίθος του λιμανιού.

Το 1896, η κατασκευή του λιμανιού δεν είχε ολοκληρωθεί. Δεν υπήρχε ακόμη ούτε ο αντιβραχίονας, ούτε κρηπιδώματα κ.ά. Γιαυτό ο εργολάβος δημοσίων έργων, Λουδοβίκος Πετιμερμέτ, ανέλαβε:

Την κατασκευή του αντιβραχίονα μήκους 180 μ.

Την προέκταση του λιμενοβραχίονα (μόλου) κατά 200 μ.

Την κατασκευή κρηπιδώματων (του παραλιακού, του μάλου και του αρκτικού κρηπιδώματος της δεξαμενής)

Την εκβάθυνση της δεξαμενής και του λιμανιού μέχρι βάθους 7μ. κάτω από τη μέση στάθμη της θάλασσας.

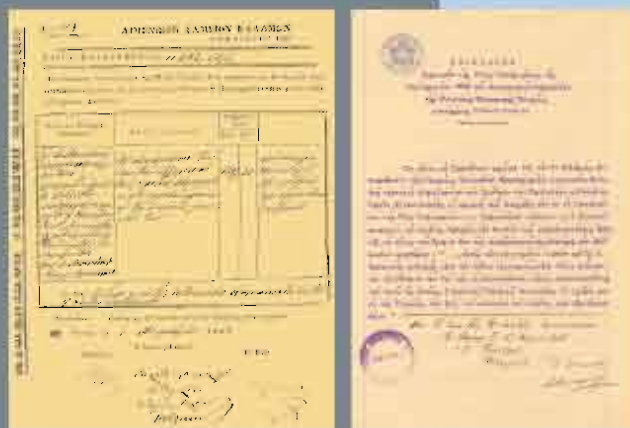
Την κατασκευή δύο τριπλών κλιμάκων και

Την τοποθέτηση στύλων πρόσδεσης από χυτοσίδηρο, δεσμών και ναύδητων (σημαδούρων)

(Εργολαβικό, αρ. 586/15-4-1896, Αγγ.Λίγγρη)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

Το 1908, η Ελληνική Ηλεκτρική Εταιρεία συστήματος Thomson Houston αναλαμβάνει την εγκατάσταση και συντήρηση για 45 έτη, 6 τοξεοιδών λαμπηρών των 9 αμπερ στο Λιμάνι της Καλαμάτας. Ετσι, θα καταργούνταν ως περιττοί πλέον οι 10 μικροί λαμπήρες που λειτουργούσαν μέχρι τότε για το φωτισμό του Λιμανιού (Η Παραλία και το Λιμάνι ηλεκτροφωτίστηκαν το 1899)
(Σύμβασις, αρ.845/12-5-1908, Γ.Μαγέτου)

Το 1883 το Λιμενικό Ταμείο αποζημιώνει ιδιοκτήτες γης στην περιοχή του σημερινού Λιμεναρχείου για την κατασκευή της δεξαμενής του λιμανιού.
(Αρχείο, Π. και Γ. Κοινοσημίτση)

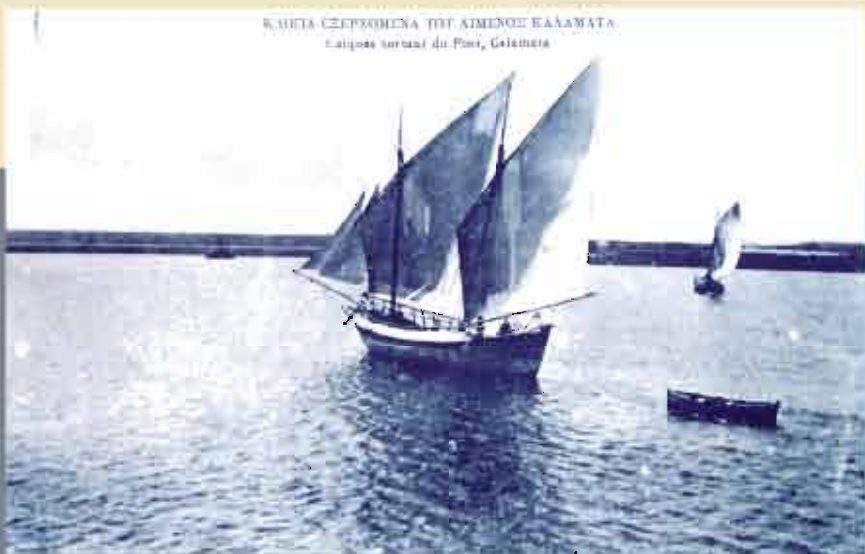
ΕΜΠΟΡΙΟ

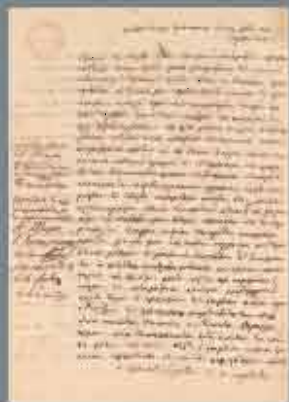
(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

Το 1839, ο Γερμανός έμπορος Ιούλιος Χόεσλε ναυλώνει Συριανό μπρίκι για τη μεταφορά 2250 βαρελών λαδιού.
(Ναυλοσυμφωνητικό, αρ.1361/16-10-1839, Παν.Λογοθέτη)

(Ημερολόγιο Ευνομίας, 1897)

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ - ΕΞΑΓΩΓΕΣ 1896

Σταφίδα	Σύκα	Λάδι	Μετάξι	Βαλανίδια	Αρνοδέρματα	Κουκούλια οινόπνευμα κ.ά μικρές Ποσότητες
38.632.892 ενετικές λίτρες	8.874.788 Χιλ.οκάδες	253.960 Χιλ.οκάδες	11.000 Χιλ.οκάδες	24.421 Χιλ.οκάδες	24.421 Χιλ.οκάδες	

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

«Θυμούμαι όταν έκανε το παρθενικό του ταξίδι για την Αμερική το νέο και πρώτο τότε Ελληνικό υπερωκεάνειο «Μωραΐτης» που άραξε σ' ανοιχτά του λιμανιού για να πάρη κάμποσους μετανάστες Μεσσηνίους, Λάκωνες και Αρκάδες. Τι κοσμοσυρροή και τι σαματάς έγινε στην Καλαμάτα! Πολλοί απ' αυτούς φοβόντουσαν να μπαρκάρουν και τους έπιασε ναυτία μόλις μπήκαν στις βάρκες. Κι ο μακαρίτης ο μπαρμπα-Γιώργης Μπαλής τους φώναζεν από τον αντιβραχίονα: «Καλύτερα, βρε παιδιά, πουρναρόρριζα!...»
(Βογόπουλος Διονύσιος, «Ξεδίπλωμα Αναμνήσεων, Ντουάνα», Μεσσηνιακά Γράμματα 1956)

(Φωτ.: Δωρεά Θ. Μπρεδήμα)

Απαγορεύεται η είσοδος εις Αμερικήν ...
Γύρω στα 1910, ο Πράκτορας Ιωσήφ Κεκ, της γραμμής Φρανζ Λάϊνε, ανακοινώνει τις κατηγορίες των υποψήφιων μεταναστών, στους οποίους απαγορεύεται η είσοδος στην Αμερική (πρώην φυλακισμένου, πολύγαμου, αναρχικούς, ηλικίας κάτω των 14 ετών, ηλικίας άνω των 60 ετών, γυναίκες με μικρά παιδιά άνευ προστάτου, σακατεμένους, κωφάλαλους, πάσχοντες από μεταδοτικές ασθένειες κ.ά.)
(Αρχείο Αθανασίου Φοίφα)

εφ. Θάρρος, 19-3-1902

(Φωτ.: Δωρεά Π. Σταθόπουλου)

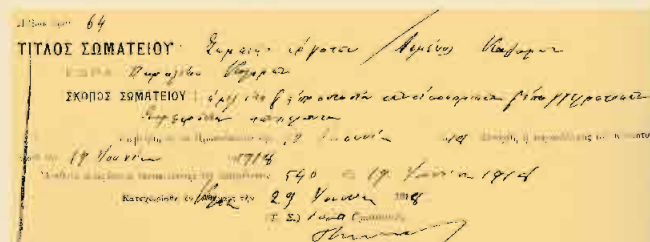
ΑΜΕΡΙΚΗ
ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΣΣΑΖΕΡΗ
ΚΑΛΑΜΑΙ-ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΝ «ΜΕΡΜΕΣ»
ΕΥΤΟΣ ΕΣ ΗΜΕΡΩΝ
Κατ' ετήσιον ΜΑΣΣΑΛΙΑΝ-ΧΑΡΜΠΙΝ.
ΦΡΑΝΤΖ ΛΑΪΝΕ
ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΕΚ ΚΑΛΑΜΩΝ
Την 20 Μαρτίου
Οι επιβασιφόροι ναυπηγούμενοι να δηλώσωσι τοσούτο
πρὸς ἡμᾶς πρὶν τὴν κρούσασθαι ἡμέραν ἐν τῇ Τρομερὲντινῇ
Εταιρίᾳ πρὸ ἀποφυγῆς πάσης καθυστέρησιν ἐν Πορτὶ.
F. ΚΕΚΕ Πράκτορ ἐν Καλαμῶν
(Μεγάλη εὐκία Τάξιν)

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ-ΣΩΜΑΤΕΙΑ

«Ήταν μια κομπανία Ναπολιτάνοι ψαράδες με τέσσερις-πέντε ανεμότρατες πέρχονται κάθε χρόνο, σαν έμπαινε το καλοκαίρι, απ'τη Νάπολι να ψαρεύουνε στον κόρφο της Μεσσηνίας, κ'ύστερις, κατά τα τέλη του Οχτώβρη, γύριζαν πάλε στην Ιταλία να ξεχειμωνιάσουνε...Τα καΐκια τους ήτανε κάτι αλλόκοτα ναπολιτάνικα σκαριά που δεν ξανάϊδα αλλού πουθενά: κοντά, φαρδιά, κι αμπάσα, δίχως καρένα, σάμπως κι ήτανε φτιαγμένα να πλέουνε στον ποταμό κι όχι στο πέλαγο. Μοιάζανε πότερο με μαούνες παρά μ'ανεμότρατες...Ο ερχομός τους στο μουράγιο κάθε βραδάκι ήτανε σωστό πανηγύρι για τους ντουανιέρηδες. Όλοι τους τρέχανε ποιος να πρωτοπάρει. Κι ύστερις, μετά το ξεπούλημα, όλη η ναπολιτάνικη κομπανία γραμμή για το κρασοπουλειό του Δραγώνα πούχε το καλύτερο μοθωνέικο μαύρο κρασί και το καλύτερο μανιάτικο λουκάνικο...»
(Βογόπουλος Διον., «Ναπολιτάνοι», Μεσσηνιακό Ημερολόγιο 1950)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

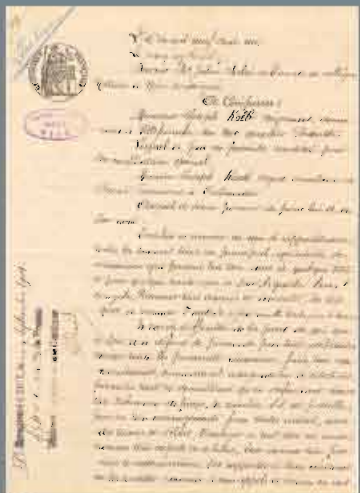
Σωματείο εργατών λιμένων Καλαμών, 1918. Σκοπός του ήταν η μελέτη και η προστασία των οικονομικών και επαγγελματικών συμφερόντων των μελών του (Αρχείο Πρωτοδικείου Καλαμάτας)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

(Φωτ.: Αρχείο Π. Θεοφιλόπουλου)

Εμπορική Αλληλογραφία του Ιωσήφ Κεκ, στις αρχές του 20ού αιώνα. Ο Ιωσήφ Κεκ ήταν Πρόξενος της Γαλλίας και ναυτιλιακός πράκτορας διαφόρων ξένων Εταιριών, όπως της Εταιρίας των θαλάσσιων διαπορθμεύσεων «Μεσσαζερή» στη Μασσαλία, της «Φρανς-Λαίν» κ.ά. Διέμενε στην Καλαμάτα. Απέθανε το 1920.
(Αρχείο Αθανασίου Φοίφα)

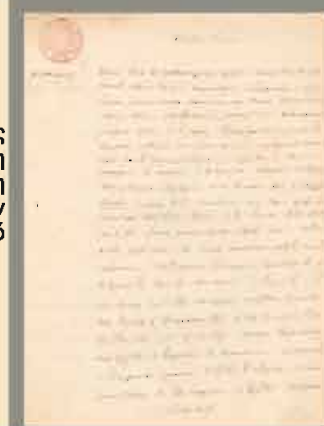
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ-ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Το Ελαιουργείο-Σαπωνοποιείο του Π.Λιναρδάκη ιδρύθηκε το 1898, στη συμβολή των οδών Λυκούργου και Σπετσών.

Γενική άποψη του Έργοστασιού Λιναρδάκη και Σπετσών

Το 1857, ο βυρσοδέφης Βασίλειος Μαμαλούκας συνεταιρίζεται για ένα έτος με το ρακοπώλη Ιωάννη Μπουκουβαλέα, με σκοπό την κατεργασία και πώληση δερμάτων. Ο πρώτος διαθέτει το βυρσοδεψείο, την εργασία και τα εργαλεία του, ενώ ο δεύτερος το ποσό των 5.000 δραχμών.
(Καταστατικό Εταιρείας, αρ. 15406/8-7-1857, Παν.Στραβοσκιάδη)

Στο χάρτη διακρίνονται οι τρεις προσφυγικοί συνοικισμοί της Παραλίας: του Κορδία, της Ανάληψης και της Ανατολικής Παραλίας ή Νικητάρα

(Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

Τίτλοι Μετοχών των Κυλινδρόμυλων Μεσσηνίας «Ευαγγελίστρια»

Πιστοποιητικό του «Συλλόγου των εν Μεσσηνία Αλυτρώτων». Χορηγείται στην πρόσφυγα Ελισάβετ Πανταζή, από τις Κυδωνιές (Αίβαλι) της Μικράς Ασίας, η οποία είχε εγκατασταθεί στο Συνοικισμό της Αναλήψεως.
(Αρχείο Κοινωνικής Πρόνοιας)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

«Εφέτος η Παραλία μας ήρξατο αναλαμβάνουσα της αρχαίας της δόξης καθισταμένη ως και άλλοτε πριν της κατασκευής του λιμένος, το κοινόν εσπερινόν εντευκτήριον όλης της καλλιτέρας κοινωνίας μας. Εις τούτο συνετέλεσαν όλα τα δημόσια θεάματα εν οίς ο εις το καφενείον του περιποιητικωτάτου Χαρ. Μπογάκου, Καραγκιόζης...»
(εφ. Λαϊκή, 28-7-1894)

εφ. Ευνομία, 7-7-1896

εφ. Θύραρος, 18-7-1902

ΤΟ ΜΠΑΡ ΣΑΜΑΡΤΖΗ ΕΝ ΠΑΡΑΛΙΑ

Σήμερον τό εσπέρος κάμνει έναρξιν τό έν Παραλίε μοναδικόν Μπαρ τού κ. Σμαρτζή, τό όποίον άληθώς τιμά την πόλιν μας.
Η Διεύθυνσι. τουσάς καλεί σήμερον και όραν 7ην μ. μ. εις τή έγκαίνιά του.

εφ. Σημαία, 30-5-1931

*Τ'απογεύματα κατέβαιναν πολλοί από την απάνω πόλη να σεργιανίσουνε στην Παραλία και να πάρουν το τράτο τους στα αριστοκρατικά κέντρα: του «Βρεττού» και το «Πανελλήνιον». Ιδίως την Πέμπτη και το Σάββατο, που ήταν οι κοσμικές ζουρ-φιξ. Οι κοσμικές Κυρίες ντυμένες με τα μακριά σχεδόν μέχρι τον αστράγαλο φουστάνια τους και τις πλατύγυμες καπελίνες τους, και οι καβαλλιέροι με τα παπιγιόν και τα ορθά κολλάρα τους και τα περίφημα μπαγιασόν. Και δος του βόλτες πάνω-κάτω στον αντιβραχίονα και κάθε τόσο εδαφιαίες χαιρετούρες και χειροφιλήματα των αντιπαρερχομένων δανδήδων...»
(Βαγγόπουλος Διονύσιος, «Ξεδιπλωμα Αναμνήσεων, Ντουάνα»)

Καλλιμαί Παραλία

(Φωτ.: Αρχείο Αντ. Μπούνα)

Το «Πανελλήνιο» κτίστηκε το 1904 από τον εμποροβιομήχανο Γεώργιο Ι. Στασινόπουλο. Πρωτολειτούργησε ως ψυχαγωγικό κέντρο το 1909 από τους Νίκο Παπαδέα και Γεώργιο Φραγκούλη, ενώ, στη συνέχεια, ανέλαβε τη διεύθυνσή του ο Βασίλης Κουτσομανιώτης, και μετά το 1952 η οικογένεια Μαυροειδή. Ο χώρος αυτός λειτουργούσε άλλοτε ως καφενείο ή εσπιατόριο, και άλλοτε ως αίθουσα χορού και μπιλιάρδου, ενώ συχνά φιλοξενούσε αξιόλογα μουσικά και θεατρικά συγκροτήματα και καλλιτέχνες. Γιαυτό, τους καλοκαιρινούς, ιδιαίτερα, μήνες έσφυζε από ζωή. Ήταν κυριολεκτικά το «στέκι» των Καλαματιανών.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ

(Φωτ.: Συλλογή Γ. Τζουμάνη)

Το 1904 οικοδομείται (ανοίγονται τα θεμέλια) το οικόπεδο του Γεωργίου Στασινόπουλου, σημερινό «Πανελλήνιο»
(Μεσοτοχία, αρ. 54185/17-2-1904, Ν. Μαντζαβάκου)

(Φωτ.: Αρχείο Ιω. Στασινόπουλου)

ΜΕΤΑΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Σήμερον κάμνει έναρξιν τών παρασιτάσεων του εις την κομψήν αίθουσαν τού «Πανελληνίου» τής Παραλίας μέγας κινηματογράφος. Θά παρελάσουν από τής οδόνης άπόψε ταινία τού Εύρωπαϊκού Πολέμου αίντες θά προκαλέσουν την προσοχήν και τό ένδιαφέρον.

Είσοδος λεπτά 25.

εφ. Σημαία, 9-4-1916

Τό «Πανελλήνιον» τής Παραλίας έργασιν έσπιατόριο άριστόν. Το εσπιατόριο, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν. Το εσπιατόριο, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν. Το εσπιατόριο, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν.

Εστίν Καλαμάτα άποκτά έργασιν έσπιατόριο άριστόν. Το εσπιατόριο, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν. Το εσπιατόριο, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν.

ΦΩΤΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Το καλλιτέριον, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν. Το εσπιατόριο, άπό τήν σκηνή, έργασιν έσπιατόριο άριστόν.

εφ. Θύραρος, 17-3-1911

εφ. Σημαία, 25-12-1914

Παζάρι στην ακρογιαλιά της Καλαμάτας

«...Μόλις ρίξαμε άγκυρα στον όρμο της Καλαμάτας, είκοσι ελαφρά πλοίαρια κατευθύνθηκαν προς τα πλοία της νηπομπής. Επέβαιναν σ' αυτά Έλληνες και ήταν φορτωμένα με σταφύλια, καρπούζια, ρόδια, σύκα, κρασί. Έτυχαν όλοι τους καλής υποδοχής και δεν άργησαν να ξεφορτώσουν στα πλοία μας τα εμπορεύματά τους...

Όταν κατεβήκαμε στην ξηρά, είδαμε το Παζάρι, που είχαν στήσει στην ακρογιαλιά. Οι περισσότεροι ήταν Μοραίτες και αρκετοί Ζακυνθηνοί ή Κερκυραίοι, που μιλούσαν περισσότερο ιταλικά παρά ελληνικά.

Τα μαγαζιά τους δεν ήταν τίποτε άλλο παρά καλύβες φτιαγμένες με χορτάρι και κλαδιά. Οιπραμάτειες τους ήταν φρούτα, σαπούνι, καπνός, κρασιά, και ένα είδος ποτού, που το ονόμαζαν ρακί. Και τράπουλες μπορούσε κανείς να βρει εκεί. Το εμπόρευσμά τους δεν το έδιναν πριν από την πληρωμή...

Κάποιοι Γάλλοι αξιωματικοί, που είχαν χάσει τα άλογά τους, όταν ναυάγησε το πλοίο τους, πήγαν στο παζάρι, για να προμηθευτούν άλογα αραβικά. Γιατί εκεί βρίσκονταν και ορεσίβιοι Έλληνες, με άλογα, που τα χρησιμοποιούσαν στις καταβάσεις τους [από το βουνό], φορτωμένα με σύκα και σταφύλια. Μερικοί από αυτούς είχαν αρκετά καλά άλογα, λάφυρα από τους Αιγύπτιους και τους Τούρκους...

Ένας από τους Γάλλους αξιωματικούς ρωτάει έναν ντόπιο πόσα θέλει για το άλογό του.

-Σαράντα τάλληρα [=γαλλικά πεντόφραγκα], απαντά ο Μοραΐτης...»

J. S. Mangeart, *Souvenirs de la Moree recueillis pendant le séjour des Français dans le Peloponnese*, Paris 1830

[Ο Γάλλος περιηγητής Μανζάρ έφτασε στην Πελοπόννησο το 1828 με το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα του στρατηγού N.J. Maison, το οποίο θα ανάγκαζε τα Αιγυπτιακά στρατεύματα του Ιμπραήμ σε άμεση αποχώρηση.]